

ПРИЯЗНЬ І НЕМИЛІСТЬ ДОЛІ

Ким насправді був Михайло Гаврилюк

Про відому людину зазвичай кажуть: у неї є Ім'я. Дехто навіть стверджує, що, власне, саме ім'я якось дивно пов'язане зі своїм носієм, оскільки повсякчас пробуджує у людині властиві цьому імені риси і водночас накладає на неї певні обмеження, так звані межі долі. Подружжя Олександр і Ганна Гаврилюки назвали свого первістка Михайлом. Який же магічний код закладений у цьому імені, що походить з давньоєврейського «Мікаель» – тобто «рівний, подібний до Бога»? Як стверджує іменний гороскоп, люди на ім'я Михайло намагаються робити все добре і вчасно. Їм притаманний логічний склад розуму, вони швидко і безпомилково орієнтуються у нестандартних ситуаціях, проте доволі болісно сприймають критичні зауваження на свою адресу. Легко спілкуються з людьми і незлопам'ятні. З них виходять успішні керівники найвищого рівня. У жінці найбільше цінують м'якість та поступливість, а з дітьми надзвичайно лагідні та щедрі. Загалом ця

«іменна» характеристика, на диво, дуже точно відображає образ ректора Гаврилюка, котрий зберігся в пам'яті всіх, хто його знав.

Коли нині постає запитання, яким насправді був Михайло Олександрович, то відповісти загалом неважко. За всіма показниками людської гідності він, безперечно, належав до тих небагатьох сучасників радянської доби, котрі уособлювали інтелігентність найвищого ґатунку: чесність, правдивість, великодушність, шляхетність, чуйність. І саме за це у бурхливі та суперечливі 1990-ті роки – період проголошення та становлення нашої незалежності – з ним залюбки зводили порахунки люди, яким він свого часу не дав здійснити їхні брудні наміри. І зробили вони це руками своїх «васалів», тих, що взагалі не варті стояти поруч із ним. Зовсім не йдеться про те, що Гаврилюка у 1991 році не переобрали ректором. Важливіше інше: на жаль, його абсолютно безпідставно і незаслужено звинуватили у тих гріхах, до яких за великим рахунком він був непричетний, натомість у яких по самі вуха загрузли його тодішні не вельми коректні опоненти.

Звісно, призначити українця ректором одного з найпрестижніших радянських навчальних закладів – це була безпрограшна «кадрова гра» тогочасного компартійного керівництва. І Михайло Гаврилюк чудово розумів приховану логіку цієї гри, тому й мусів її формально дотримуватися. Адже йому не було дозволено робити того, що вільно вчиняли недруги ректора, керовані й маніпульовані здебільшого все тим самим режимом, за винятком хіба що примкнулих до них нерозважливих гарячих голів, які, зрештою, нічого не вирішували. Як це не парадоксально прозвучить, але «Цезарю багато не дозволено, тому що йому дозволено все», – стверджував Сенека. Вони, до речі, невдовзі й самі прозріли, зрозумівши, що були лише сліпим знаряддям нечистих на руку політиків, та пізно було.

Так, Гаврилюк зазнав болісної і несправедливої поразки на зламі тодішньої політично-національної ситуації, а правильніше, мабуть, – національно-політичної. На нього одна за одною накочуються неприємні новини: новобрана львівська обласна влада скасовує премію імені його батька – Олександра Гаврилюка, під лемент і улюлюкання демонтують його пам'ятник, перейменовують вулицю, названу в його честь. А невдовзі і самого Михайла Олександровича наполегливо просять звільнити місце ректора, залишити посаду керівника рідної кафедри. Понадто – удекого визрівав мстивий знівсний намір взагалі позбавити Гаврилюка роботи у рідній Політехніці. Але треба визнати, що нищівний удар долі Михайло Олександрович прийняв мужньо й гідно, з гордо піднятою головою знісши незаслужену відставку. Зрештою, за майже двадцять років ректорства він добре зрозумів, з ким має справу. Як тут не згадати слова Ф. Ніцше з його книги «Так сказав Заратустра»: «Коли я жив у них, я жив над ними. Тому вони і незлюбили мене».

ВИТЯГ

із наказу Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти УРСР
№ 177-02 від 17 жовтня 1990 р.

1. Звільнити від обов'язків ректора Львівського політехнічного інституту т. Гаврилюка Михайла Олександровича 22 жовтня 1990 р. за станом здоров'я згідно поданої заяви (ст.38 КЗпП УРСР), перевівши його на посаду завідуючого кафедрою «Автоматика і телемеханіка» як обраного по конкурсу.

2. За багаторічну сумлінну працю на посаді ректора інституту, значний особистий внесок у розвиток вищої школи, плідну науково-педагогічну діяльність оголосити т. Гаврилюку М.О. подяку і преміювати з фонду міністра в розмірі 600 крб.

3. Виконання обов'язків ректора покласти на проректора з наукової роботи Воронова Станіслава Андрійовича.

Перший заступник міністра
Л.О. Каніщенко

Михайла Олександровича тоді звинувачували у багатьох гріхах – почасти у просто надуманих і вигаданих, зокрема, у пресловутому партократизмі, але найболючіше – у зраді українства. Тим, хто це робив, нагадаємо бодай один пам'ятний епізод, що геть спростовує брудний і безглуздий наклеп. Першого листопада 1989 року, в День міста, коли у центрі зібрався багатотисячний мітинг львів'ян, на людей брутально кинули спецвійська. Чимало побитих і покалічених. А 3 листопада на знак протесту проти побоїща Львів оголосив загальноміський двогодинний страйк. Призупинили навчальний процес і виші, зокрема Львівська політехніка. Біля входу в головний корпус вперше замайорів жовто-блакитний український прапор. І сталася ця історична подія саме за ректора Михайла Гаврилюка! І це – неспростовний факт. Невже про нього забули?

Удари долі сипалися звідусіль. Але Михайло Олександрович ще з юності сповідував такий життєвий принцип: насправді не хто інший, як сама людина, визначає свою долю, зважаючи на те, наскільки вона мудра й тверда у своїх переконаннях. Чудово володіючи раціональним науковим мисленням, ректор Гаврилюк гармонійно поєднував його із самобутнім поглядом на світ. Він був тонким психологом, мудрим і передбачливим керівником-наставником, який міг з'ясувати і розв'язати будь-яку, навіть найскладнішу й найсуперечливішу, ситуацію. А їх у такому величезному колективі, як багатотисячний інститут, виникало більш ніж достатньо. Зовні він був строгим і недосяжним, а насправді – справедливим і чесним, твердо дотримувався слова, завше був відкритий до людських потреб і запитів. Вмів вислухати кожного, незалежно від його посади. До нього навіть не потрібно було заздалегідь записуватися на прийом: кого заставав перед

своїм кабінетом, того одразу й приймав. Поводився коректно, ввічливо, розуміючи, що людину в будь-якому разі потрібно вислухати, а згодом їй і допомогти. Висока культура спілкування з людьми розпочиналася одразу із приймальні ректора, де владарювала його незмінна секретарка Христина Миколаївна Окуп, напрочуд акуратна, ввічлива й доброзичлива людина. Незважаючи на ранг відвідувача – був це міністр чи студент – всіх Михайло Олександрович завжди зустрічав на порозі кабінету. Він часто з притиском говорив: «Ректор, проректор, декан, завідувач кафедри існують для навчального закладу і його колективу, а не навпаки». Було у ректора Гаврилюка ще одне золоте правило: добре закарбувавши у пам'яті свої нелегкі сирітські роки, він настоював, аби серед прийнятих на навчання в Політехніку обов'язково була значна частка дітей із незаможних сімей – робітників, селян, інженерно-технічних працівників, а також дітей-сиріт чи з неповних родин. На роботу з'являвся рівно о 8-й ранку. Пішки обходив територію, все прискіпливо перевіряючи і контролюючи своїм пильним та дбайливим оком господаря.

Був кришталю чесною, морально охайною людиною. Обіймаючи упродовж тривалого часу високу ректорську посаду, входячи до складу найпрестижніших урядових і незліченних відомчих комісій, маючи у науковому активі чимало захищених своїми вихованцями кандидатських дисертацій, власноруч написаних і виданих монографій та підручників, Михайло Олександрович, проте, лише з другої спроби був обраний професором рідної кафедри. До того ж – без усяких обхідних шляхів і протекції. Він, як зіницю ока, беріг своє чесне і порядне ім'я. Так, зрештою, було і тоді, коли розпочалась чергова наклепницька кампанія з приводу спорудження дачного будиночка у Брюховичах. На тлі нинішніх пишних і почасти недоладних палаців українських скоробагачків ця будівля видається ледь не карликом. У чому тільки не звинувачували ректора? А він усі витрати на будівельні матеріали – все до копійки! – документально підтвердив у касі інституту. Зрештою, і будував він її власноруч. Даремно зловтішалися недруги: адже вони навіть не припускали, що могло бути інакше, і що жодних зловживань на ректорській дачі не було. Такі керівники сьогодні рідкість.

Гаврилюк багато в чому нагадує героя популярної у 1990-х роках повісті Даниїла Граніна «Зубр» – професора Тимофєєва-Ресовського. Така сама масштабна і сильна особистість – яскрава й обдарована, дивовижна пам'ять й ерудиція, по-справжньому державницький підхід до справи, свій особистий й оригінальний погляд на навколишній світ. І найголовніше – стійкий до зовнішніх впливів моральний імператив. Зубр – вид, нині майже винищений. Таким уявлявся письменнику його герой, погано пристосований до сучасного суєтного життя, де панує моральна всеядність, продажність і зрадливість сірих посередностей. Він виходить з лісової чащі на галявину, цей незграбний лісовий

велет, котрий був «надмірно великим поруч із косулями та іншою живністю заповідника». Особливістю його людської сутності було те, що він умів виявляти головне і повністю та до кінця цим головним займався. «Владарювати над собою, – стверджував Сенека, – це найбільша з усіх влад».

Допомагав, підтримував, захищав

Згадує професор Зенон ГОТРА:

– Я достеменно пам'ятаю, коли познайомився з ректором Гаврилюком. І не випадково, бо сталося це 21 листопада 1972 року – саме того дня в актовій залі Політехнічного інституту я захищав кандидатську дисертацію. Головою Вченої ради був Михайло Олександрович. А через рік він дав мені, тоді працівникові СКБ «Мікроприлад», своє «добро» на штатне сумісництво.

У 1978 році, працюючи заступником головного інженера ВО «Мікроприлад», я мав розмову з деканом Й. Набитовичем. Він ще тоді охарактеризував ректора Гаврилюка як людину державно свідому, що поповнює факультет національними кадрами. Річ у тім, що на той час закінчувався термін перебування на посаді завідувача кафедри електронних приладів Е. Мушкардена, і декан повідомив, що цю кафедру ректор пропонує очолити мені. І ось я у приймальній, заходжу в кабінет, і Михайло Олександрович справді пропонує мені стати завідувачем кафедри. Я погоджуюся. І тільки після того запитує мене, чи я є членом КПРС. Був дуже здивований, що я, обіймаючи посаду заступника головного інженера такого великого оборонного підприємства, все ще безпартійний. Відтак сказав: «Ви ж розумієте, що завідувач кафедри – це номенклатура парткому. Тож бажано вам стати хоча б кандидатом у члени партії». Загалом тоді для зміцнення науково-дослідницького сектору інституту ректор запросив чимало провідних фахівців безпосередньо з виробництва, зокрема мене, професора Б. Стадника та інших. Кафедру фізики тоді очолював Й. Набитович, кафедру напівпровідникової електроніки – Я. Буджак, кафедру прикладної математики – Р. Слоньовський.

Обійнявши посаду завідувача кафедри, я одразу розпочав її докорінну перебудову, головною метою якої була всебічна професіоналізація колективу. Але перед тим заручився підтримкою ректора, знаючи, що незадоволених буде чимало. Михайло Олександрович пообіцяв допомогти. Так, зрештою, і сталося. А ще разом із ним ми організували кафедру програмного забезпечення, яку очолив Р. Базилевич. Я тоді по-новому відкрив для себе ректора, побачив, що він внутрішньо зовсім інший, ніж в офіційній обстановці. Згадується такий випадок. Коли я вже був деканом електрофізичного факультету, неждано-негадано у партійні органи і КДБ посипалася низка доносів

про буцімто мою «підривну діяльність» в інституті. Для перевірки фактів прибула грізна комісія аж із самої Москви. Від мене вимагали дати письмове пояснення щодо всіх висунутих абсурдних звинувачень. І першим, хто допоміг мені у скрутну хвилину, був саме ректор Гаврилюк. Пам'ятаю, як ми до пізньої ночі сиділи у його кабінеті й корегували мою відповідь комісії.

Ось все ще подейкують, мовляв, Гаврилюк був жорстким і непримиренним партократом. Але як тоді пояснити той факт, що саме з його подання та за його підписом отримали допуск до секретних робіт (які за часів СРСР були під сімома замками) чимало вихідців із репресованих і вивезених в ГУЛАГ львівських родин. Ректор, як кажуть, на власний страх і ризик, наважився прийняти на роботу дітей тих самих «ворогів народу». І таких прикладів можна навести безліч. Одного разу, пригадую, Михайло Олександрович викликав мене. Вигляд мав стурбований, повідомив, що відповідні органи інформували його про можливі «неблагонадійні» дії студентів у гуртожитку. І попрохав, аби я вжив превентивних заходів, а по-простому – попередив студентів про небезпеку, що я невдовзі й зробив.

Мудро кажуть: посійте вчинок – пожнете звичку, посійте звичку – пожнете характер, посійте характер – пожнете долю. Це я про «нетрадиційні методи» виховання, до яких часто-густо вдавався Михайло Олександрович. На початку 1980-х років Львівському політехнічному інституту як флагману технічних ВНЗ СРСР доручили провести представницьку нараду ректорів. Я мав зустріти їх і комфортно розмістити, тобто опікуватись суто побутовими питаннями. У Львові була золота осінь. За попередньою домовленістю з тогочасним генеральним директором ВО «Кінескоп» М. Ващенюком, інституту виділили бригаду ремонтників, аби переобладнати для гостей один із спорожнілих після літніх канікул піонерських таборів у Брюховичах. Виїжджаємо з ректором подивитись, що ж зроблено. Михайло Олександрович оглянув все своїм прискіпливим хазяйським оком і показав: ось тут і тут треба було б зробити краще. Я у розпачі: «Що ви! Ващенюк старався, все робив безкоштовно, він може просто образитися». Ректор з усмішкою відповідає: «Та я й сам це чудово розумію. Але я – керівник, і мій обов'язок – шукати недоліки. А на мої слова не звертайте уваги. Це, так би мовити, необхідний ритуал. І він, як керівник, це теж добре знає».

Моя «наукова Голгофа» і місія Гаврилюка

Згадує професор Василь ЧАБАН:

– Лютий 1977 року. У мій 37-й рік народження я зробив собі дарунок: поклав на стіл підготовану і переплетену власну докторську дисертацію. У ній виклав новітню на той час теорію електромеханіки,

орієнтовану на комп'ютерну техніку. А треба зауважити, що ця теорія ні під яким кутом не вписувалася у контекст тодішніх аналогічних розробок. Поклав її в недобру годину, бо на факультеті не було жодного доктора наук, натомість було чимало зверхників, а самі наукові розробки не виходили за межі застарілої панівної тоді наукової школи. Її характерною особливістю було те, що істину встановлювали механічним підрахунком голосів, а боротьба ідей модифікувалася, власне, у боротьбу з авторами інновацій. Одне слово – мене, швидше за все, очікувала низка невдач. Зіткнувшись, з одного боку, із тогочасними науковими «зверхниками», а з другого – із «панівними» науковцями, я тоді навіть не здогадувався, на скільки років затягнеться ця моя «дисертаційна» Одісея. Часом просто починав втрачати віру в чесність і справедливість. Отже, вирішив... податися пропагувати свою теорію на різних теренах СРСР, за слушною порадою мудрого американця Букера Вашингтона: «У вас є лише один спосіб переконати інших – вислухати їх». Назбиравши, зрештою, понад десяток позитивних відгуків, поклав їх на стіл проректору з науки і відверто запитав його, чи мандрувати мені й надалі. Той відповів, що досить. Проте пройшло ще кілька років, перш ніж я успішно захистив у Харкові цю «незручну» для багатьох докторську дисертацію. Не обійшлося, щоправда, без «наїздів» любих землячків, котрі й писали у різні інстанції, й їздили по всіх усядах, щоб «поховати» роботу. І вони таки домоглися свого: союзна ВАК її повернула. Через два роки на перезахисті вже у Ленінграді це паскудство повторилося: мені навіть не дали на руки абсурдні зауваження опонентів. Як наслідок, дисертацію без жодних дискусій знову провалили...

Я пишу про це не для того, аби вип'ятити себе чи поплакатися після тридцятирічного мовчання комусь у камізелку. Я маю на меті показати, як нерідко трапляється з просуванням незвичних для загалу ідей та наукових напрямів, як реально структуроване й налаштоване вчене середовище, як психологічно важко ним керувати, бо це, як правило, табун. Його сила у круговій поруці, взаємній вигоді й підтримці. Пригадую, як заступник голови ВАК з технічних наук «дружньо» радив мені: «Я тебе як сина прошу: зніми з подальшого проходження роботу, бо такого не може бути, щоб одна вчена рада була «За», а інша – одногolosно «Проти». Подай дисертацію повторно, і я тобі допоможу її захистити». Після довгих роздумів я все ж вирішив зняти дисертацію. А коли приїхав за документами у ВАК, то від секретаря почув (під великим секретом): «Днями я випадково підслухав розмову, нібито тебе звільнять з роботи...».

Приїжджаю додому – і посипалися на мою голову перевірки! Партгрупа кафедри не рекомендує мене на викладацьку посаду. Партбюро факультету дає мені два тижні, щоб все виправити, інакше неминуче звільнення. Одне слово, повний колапс! Зустрів професора

Івана Михайловського – дуже чесну, розумну й інтелігентну людину. А той каже: «Василю, ти що? Негайно сходи до ректора: він неодмінно допоможе. Тільки зі своїми факультетськими не конфліктуй, краще з усім погоджуйся». Так я й познайомився зблизька із Михайлом Олександровичем Гаврилюком. Запам'яталось його суворе обличчя і розумні очі. Він, виявляється, був чудово обізнаний з моєю ситуацією. Сказав, що факультет один з двох найважчих, але правду постається відстояти.

Повторне засідання партбюро факультету перетворилося фактично на комедію. Запитання до мене:

– Ти визнаєш свою провину?

– Визнаю.

– А у чому, власне, визнаєш?

– Та я не знаю, в чому.

– Ох, ми тобі дали два тижні опам'ятатися, а ти не знаєш, у чому твоя провина. Пропонуємо не переобирати на наступний термін.

Але тут бере слово декан і каже:

– А я, товариші, вважаю, що Чабан впорається, й пропоную його переобрати.

Коли я все ж втримався на кафедрі, невдовзі знову взявся за старе – як би то повторно «урухомити» дисертацію. Оскільки тема була на перехресті двох наук, то виникла потреба її заслухати на двох профільних кафедрах. Проте жоден із кафедральних керівників не дав на це згоди. Знову чимчикую до ректора, як до батька рідного. Він усміхається і жартома каже: «Оскільки ти тепер повноправний член нашого викладацького колективу, то своїх ми скривдити не дамо. Допоможемо!». Не минуло й кількох днів, як обидва завідувачі кафедр самі запропонували мені виступити з доповідями. Але лише чотири роки по тому я все ж захистив у Москві свою «надмарафонську» докторську дисертацію. Бо знову були ті самі «дружні» наїзди і наклепницька писанина «доброзичливців», котрі ніяк не могли залишити мене у спокою. Жив я тоді, як нинішні «човники»: постійно їздив зі Львова до Москви, з тривогою очікуючи на черговий підступний сигнал: «Приїжджай, на тебе надійшли нові критичні матеріали...». До речі, все це пізніше мені віддали, і я бережу їх, як справжню реліквію – цю уречевлену історію свого мученицького сходження на Голгофу «передової радянської науки», що тривало понад 10 (!) років. Я, можливо, видаватимуся песимістом за своїми спостереженнями, але те, що я оптиміст за діями – факт!

Зустрівшись з ректором, я іронічно підсумував: «Михайле Олександровичу, нарешті я таки здолав свою «Голгофу науки». Маю навіть на руках документальне підтвердження від «другого Рима». Той усміхнувся й відповів мені в унісон: «Я тішуся з того, що у вашій хресній дорозі мені випала почесна місія Симона Киринаєя, що йде з поля батька Олександра». А воно так і було насправді! І батько у нього

був Олександр. І якби не він, ректор, я ніколи б не доніс свій важкий науковий хрест. Цього разу ми розмовляли довго, але не про науку і не про політику, і навіть не про Політехніку, а про прості життєві речі. Прощаючись, Михайло Олександрович несподівано додав: «До цього часу ти фактично відпочивав, а тепер доведеться попрацювати. Але про це дещо пізніше». Залишав кабінет дещо збентежений. Нічого собі – понад десять років безперервної виснажливої боротьби та праці, а для нього – це лише відпочинок! Як же тоді виглядатиме оте ректорське «попрацювати»? Тоді я губився у здогадках, але згодом зрозумів, що Михайло Олександрович мав на увазі. Адже, скільки його пам'ятаю, він завжди був у праці. Навіть коли відпочивав, то завше трудився – щось майстрував, лагодив, порався на землі, бо вважав це найкращим для себе відпочинком. Він був таким і хотів, аби всі, хто поруч, теж були такими. А це і є найбільше людське щастя на землі. Це те, заради чого ми приходимо на світ. І хто цього по-справжньому не звідав, той по-справжньому і не жив.

Здавалося б, після моїх «мільйона терзань» повинен був настати час спокою, та не так сталося, як гадалося. Новопризначений завідувач кафедри і собі вирішив приборкати непокірного, створивши штучні перепони щодо мого кандидування на звання професора. Цього разу ректор розмірковував по-філософськи: «Дивна річ життя, – сказав мені за нагоди. – І добро, і зло в ньому незнищенні. На місце одного добра неодмінно приходиться інше. Тому я не хочу з ними вести розмову. Я проведу тебе на посаду професора через інститутську вчену раду». Так і трапилося. Але, як мені стало відомо пізніше, і факультет, і кафедра з цього приводу все ж якісь документи оформляли без мене. Вони добре знали, що брудні ігри з відома ректора не проходять!

Не хочу, щоб склалося враження, що Михайло Олександрович заступався за мене з великої приязні до моєї персони. Зовсім ні. Він думав насамперед про людину як таку, про мій науковий внесок і талант. Це поведінка мудрого і шляхетного керівника великого навчального закладу. Принижувати творців науки для нього означало топтати престиж рідного інституту, знецінювати технічний поступ, науковий прогрес, духовну культуру рідного народу. Мабуть, про таких людей сказав колись мудрий Конфуцій: «Шляхетний муж думає про обов'язок, а низька людина, протилежна шляхетній, – про зиск». На жаль, кривдження таланту – це сумна закономірність всіх часів, що не має ні національного, ні соціального, ні історичного кореня. Це одвічна боротьба світла й темряви, в якій є лише один вибір: по який бік стати. Ректор Гаврилюк свій вибір зробив.

Мій досвід спілкування з Михайлом Олександровичем укотре переконав мене у тому, що про людину потрібно робити висновки не за її словами, а за справами, насамперед задля користі власного народу. З цього приводу хотілося б згадати дві контраверсійні особистості –

Микиту Хрущова і Михайла Горбачова. Обидва вони зробили для України більше, ніж жертвні військові вправи, пролита кров борців-одинаків, галасливі мітинги, разом узяті. Ректор Гаврилук, хоч і не в такому масштабі, а на скромному полі Львівської політехніки вчинив так само. До речі, він і долю згаданих очільників багато в чому розділив. Дії таких особистостей скеровані на розумних людей. Юрбі вони незрозумілі, тому вона їх і не прощає.

Востаннє ми зустрілись за рік до його смерті. Михайло Олександрович зайшов до мене і попросив мою книжку «Електричні машини й трансформатори». Був у гуморі. І все ж... Він не міг не поскаржитися на те, що рівень освіти падає, що набір студентів залишає бажати кращого. Очевидно, це було наболілим, бо він життя присвятив тому, щоб все було якраз навпаки. Я підписав йому книжку з великою радістю і вдячністю. Бо якби не його підтримка, навряд чи втримався б у стінах альма-матер, не кажучи вже про захист докторської дисертації і посаду професора рідної кафедри. І не побачили б світ всі мої 24 книги з науки і мистецтва. Моя вдячність ректорові Гаврилюку переживе мене. Я це знаю! А ще вражений його унікальною художньою спадщиною – непересічним живописом і фотосвітлинами. Це не просто відтворення того, що бачить око, а глибоко переосмислене й філософськи узагальнене відображення світу. Такі твори промовляють до людини, вступають з нею в діалог, запрошують у світ прекрасного – світ автора, світ нашого земного буття. Дивишся на них й дивиєшся: наче митця й немає серед нас, а водночас він є, бо ми через його твори бачимо світ його очима.

І все ж залишаюся у великому боргу перед ним за два вчинки. Перший: колись він пропонував мені очолити кафедру прикладної математики, розуміючи, що я багато міг би зробити для її наукового престижу, а я, на жаль, відмовився, мотивуючи це тим, що надмірно завантажений. А це так і було. Хоча тепер я розумію, що це був той випадок, коли потрібно було поступитися власними інтересами. Тим паче, що сам ректор мені пропонував. А ще пам'ятаю скорботний серпень 2006 року, коли Михайло Олександрович відійшов у вічність. О десятій ранку мені зателефонував проректор Козик: «Василю, о дванадцятій – похорон ректора Гаврилюка». А я, на біду, того дня був із сім'єю далеко на Волині, тому приїхати вчасно було просто нереально. Це той другий вчинок. На душі було тоскно, ніби щось у ній обірвалося. Я з гіркотою усвідомив, що у цей літній день у світі стало менше на одну чесну й порядну людину.